

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА ЯК ПЕРЕЛОМНИЙ МОМЕНТ СВІТОВОЇ ІСТОРІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Аналізується всеосяжний вплив Першої світової війни на трансформацію світової політичної карти, зокрема через розпад великих імперій та появу нових незалежних держав. Акцентовано увагу на тому, як цей глобальний конфлікт став відправною точкою для формування нового міжнародного балансу сил та визначив ключові історичні процеси всього XX століття.

Ключові слова: Перша світова війна, збройний конфлікт, світ, історія, міжнародні відносини, втрати.

Abstract

This article analyzes the far-reaching impact of World War I on the transformation of the global political landscape, particularly through the collapse of major empires and the emergence of new independent states. It focuses on how this global conflict served as a starting point for the formation of a new international balance of power and shaped the key historical processes of the entire 20th century.

Keywords: World War I, armed conflict, world, history, international relations, losses.

Вступ

Початок XX ст. характеризувався зростанням міжнародної напруженості, суперництвом між великими державами та боротьбою за політичний і економічний вплив. Кульмінацією цих протиріч стала Перша світова війна, що охопила більшість країн Європи та інші регіони світу. Вона стала переломним етапом у розвитку людства, адже призвела до значних політичних, соціальних і економічних змін. Її наслідки суттєво вплинули на подальший розвиток міжнародних відносин та формування нового світового порядку. Вивчення Першої світової війни є важливим для розуміння формування сучасної міжнародної системи, причин виникнення глобальних конфліктів та наслідків політичних рішень. Аналіз подій війни сприяє усвідомленню ролі дипломатії, міжнародних відносин і національних рухів. Окрім того, дослідження війни має значення для збереження історичної пам'яті та осмислення впливу воєн на суспільний розвиток.

Результати дослідження

Перша світова війна стала одним із наймасштабніших і найтрагічніших конфліктів в історії людства. Вона охопила більшість держав Європи, а також багато країн інших регіонів світу, перетворившись на глобальне протистояння [1]. Події цієї війни мали глибокі політичні, економічні та соціальні наслідки, що суттєво вплинули на подальший розвиток міжнародних відносин та визначили новий етап у світовій історії.

Передумови війни формувалися протягом кількох десятиліть. Наприкінці XIX – на початку XX ст. загострилося суперництво між провідними державами Європи за економічний і політичний вплив. Швидкий розвиток промисловості, боротьба за колонії та ринки збуту, а також зростання націоналістичних настроїв у багатьох країнах створювали атмосферу міжнародної напруженості. Важливу роль у формуванні конфлікту відіграла система військово-політичних союзів, яка поділила Європу на два протилежні табори: Антанта, до якої входили Велика Британія, Франція та Російська імперія, і Троїстий союз, до якого належали Німецька імперія, Австро-Угорська імперія та Італія [2]. Такий поділ значно підвищував ризик масштабного конфлікту, адже будь-яке локальне зіткнення могло втягнути у війну одразу кілька держав.

Безпосереднім приводом до початку війни стало Сараєвське вбивство 28 червня 1914 р., коли сербський націоналіст Гаврило Принцип застрелив спадкоємця австро-угорського престолу ерцгерцога Франца Фердинанда. Після цього Австро-Угорщина оголосила війну Сербії, що спричинило ланцюгову реакцію мобілізацій та оголошень війни між союзними державами. Уже впродовж кількох тижнів конфлікт переріс у масштабну війну, до якої поступово долучалися нові країни.

Бойові дії розгорнулися на кількох фронтах, проте найважливішими були Західний і Східний. На Західному фронті війна швидко набула позиційного характеру. Армії використовували розгалужені

системи окопів, що призвело до тривалих і виснажливих боїв. Однією з найкривавіших стала Битва під Верденом 1916 р., яка тривала майже десять місяців і стала символом безпрецедентних людських втрат. На Східному фронті бойові дії відбувалися між військами Російська імперія, Німецька імперія та Австрійська імперія [3]. Тут фронт був більш рухливим, проте також супроводжувався значними втратами та масштабними руйнуваннями.

Війна характеризувалася застосуванням нових видів озброєння та технологій, зокрема кулеметів, танків, підводних човнів і бойової авіації. Також уперше в історії у великому масштабі використовувалася хімічна зброя. Усе це призвело до різкого зростання кількості жертв серед військових і цивільного населення. Важливим етапом війни став вступ у 1917 р. Сполучені Штати Америки на боці Антанти, що суттєво змінило співвідношення сил на користь союзників. У листопаді 1918 року Німеччина підписала перемир'я, що фактично означало завершення війни [4].

Наслідки Першої світової війни мали глобальний характер. За підрахунками істориків, у конфлікті загинуло понад десять мільйонів військових, а мільйони цивільних стали жертвами бойових дій, голоду та хвороб. Війна призвела до значних економічних втрат і соціальних потрясінь у багатьох країнах. Одним із найважливіших результатів стало падіння кількох великих імперій, зокрема Османська імперія, Австро-Угорська імперія, Німецька імперія та Російська імперія. На їхніх територіях утворилися нові держави, що суттєво змінило політичну карту Європи.

Важливим етапом післявоєнного врегулювання стало підписання Версальський договір у 1919 р. Цей документ визначив нові кордони в Європі та поклав відповідальність за розв'язання війни на Німеччину. Крім того, для запобігання майбутнім конфліктам було створено міжнародну організацію – Ліга Націй, яка мала підтримувати мир і сприяти співпраці між державами [5]. Проте суперечності, що залишилися після війни, а також жорсткі умови мирних договорів у майбутньому стали одним із чинників виникнення нових міжнародних конфліктів.

Висновки

Уроки Першої світової війни мають важливе значення для сучасності, оскільки демонструють наслідки загострення міжнародних суперечностей і недовісти дипломатичних механізмів. Досвід війни засвідчує небезпеку милітаризації та надмірної залежності від військово-політичних союзів, які можуть спричинити ескалацію локального конфлікту до глобального рівня. Крім того, події війни підкреслюють масштабні соціально-економічні втрати та гуманітарні наслідки збройних конфліктів. Важливим уроком є також усвідомлення необхідності ефективних міжнародних інституцій і механізмів колективної безпеки. Узагальнення цього історичного досвіду сприяє формуванню відповідальної політики та запобіганню повторенню подібних трагедій у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. John Keegan. The first world war. Internet Archive. URL: <https://archive.org/details/firstworldwar00keeg> (дата звернення: 11.03.2026).
2. Stevenson D. 1914–1918: The History of the First World War. — Oxford: Oxford University Press, 2012 (дата звернення: 11.03.2026).
3. Hobsbawm, E. The Age of Empire: 1875–1914. London: Weidenfeld & Nicolson, 1987 (дата звернення: 11.03.2026).
4. Перша світова війна. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/event/World-War-I> (дата звернення: 11.03.2026).
5. Перша світова війна. HISTORY. URL: <https://www.history.com/articles/world-war-i-history> (дата звернення: 11.03.2026).

Паф'янов Дмитро Олександрович – студент групи ІКІТС-246 кафедри менеджменту і безпеки інформаційних систем факультет менеджмент і інформаційна безпека, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, dimas.pafanov@gmail.com

Науковий керівник – *Герасимов Тимофій Юрійович* – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, e-mail: timger84@gmail.com

Pafyanov Dmitry Alexandrovich – student of group ІКІТС-24b, Department of Management and Information Systems Security, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, dimas.pafanov@gmail.com

Supervisor – **Gerasymov Tymophiy** – doctor of historical sciences, assistant of professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com